

חינוך בפרשה - בראשית

"אם תטיב - שאת!"

שנת הלימודים נפתחה רשמית באלול, אך למעשה "השנה מתחילה" כעת, לאחר 'חופשת החגים'. לפנינו דרך ארוכה ומשמעותית, חורף ארוך של 'שנה מעוברת'. כולם כעת רעננים, ריח 'בראשית' אופף את הכיתה. עבודתו של המחנך היא לשמר את ה'רוח החדשה', מצב רוח אופטימי, ולא לאפשר לתלמידו ליפול, חלילה.

המשגיח שלי בישיבה קטנה לפני למעלה מארבעים שנה איש האשכולות. הגאון החסיד רבי הרשל מורגנשטרן זלה"ה היה בעל אישיות רבת אנפין. אוצר בלום של חכמה ודעת, מתמיד ובקי בחלקי תורה, תפילותיו בהשתפכות הנפש, אוהב תורה וספרי קודש באופן מופלג. ניהון בכישרון 'מעורב בדעת עם הבריות'. הבין והכיל את נפש הזולת, גם את 'השונה'. במיוחד הבין קשיי נערים והלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. יקר את המוחלשים וקרבים בחמלה. אומן פדגוג ממש.

מעשה ובחור בישיבה נפל ונכשל במעשה חמור במיוחד. רחש לחש עבר בין הבחורים, ציפו לבאות - איך ימשיך כאן? מה תהיה תגובת רבני הישיבה? להפתעתנו, 'המשגיח' מינה בחור זה לתפקיד 'בעל מעמד' בישיבה. מפתחות... חשיבות... 'החוטא נשכר'? חזר כעת 'עם האף למעלה'!

פנינו, אני ועוד חבר, לשאול את המשגיח "על מה ולמה...". הביט בנו בחדות והסביר קצרות: "כעת, לאחר נפילתו, אורבת לו לבחור זה הסכנה הגדולה: הייאוש. עלי לזקוף קומתו. להשיב לו 'ערך עצמי', בלעדיו הוא בסכנת ניתוק ואבדון! תאמינו לי, מאוד קל "לזרוק אבן אחר הנופל", שישאר 'נופל'. אני מאמין בדרכי ומעמיד אותו. רק כך יזכה להתקדם ולפתוח דף חדש בחייו".

אוי! ר' הרשל, מורי ורבי! אני עומד על דעתך אחרי ארבעים שנה! צדקת! הבחור גדל לתפארת!

בכדי ללמד משנה או עמוד גמרא לא צריך להיות 'מחנך'. בשביל לחלק מבחנים ולרשום נוכחות לא צריך כישורי פדגוגיה. תלמידיו זקוקים לנו שנועניק להם ביטחון עצמי, להעצים בקרבם הערכה עצמית, אמון ורצון, שאיפות ומוטיבציה. 'שבע יפול צדיק וקם', אף הנופל שבע פעמים קרוי צדיק, כי הוא קם ומתעורר.

פר' בראשית מלמדת יסודות האנושות, ומראשית העולם יש חטא ושיקום. עץ הדעת, קין והבל, הקב"ה מלמד 'פרק תשובה'. מיד בתום מעשה 'עץ הדעת' נאמר תוך-כדי-דיבור ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי. עכשיו!! הרי זה עתה נכשלה והכשילה, הביאה מיתה לעולם! הלזו תיקרא כעת אם כל חי? מבואר בספה"ק כי דווקא עכשיו הזמן להשתקם! אחרי המשבר - מעודדים! אדם הבליט הטוב שבה...

בחדרו הקטן של רבינו החידושי הר"ם, שדרה דממת כבוד. התלמידים ישבו סביב השולחן, קשובים לדברי תורתו של רבם. לפתע, השקט הופר. קולות צעקה ומהומה רמה עלו מן הרחוב. אחד התלמידים מיהר אל החלון, הביט החוצה וחזר פניו חיוורות. "רבי! קרא בדאגה, "אדם שעבר ברחוב החליק, נפל ארצה ונפצע. האנשים מבוהלים ורבים ממהרים לעזרתו!"

הרבי שמע את הדברים, נאנח עמוקות מעומק ליבו, ואמר לתלמידיו בקול רועד: "ראו נא, בני. אדם אחד נפל נפילה גופנית ברחוב, והנוכחים סוערים, נרעשים ומבוהלים. תארו לכם איזו בהלה וסערה מתחוללות בשמים בכל פעם שיהודי חווה 'נפילה' רוחנית... מצפים מאתנו שנעזור לו".

אל לנו, כמחנכים, להביט בנופל או לפטפט עליו. אנחנו 'כוחות הצלה', מרימים בזהירות, מטפלים ברגישות ובכבוד. אנשים פשוטים אוהבים לשפוט את חטאי האחר, זה מעניק להם אשליה שהם עצמם נקיים מחטא. המחנך אינו חוקר ואינו חופר. הוא עוזר! הרי יסוד 'בראשית' בחינוך: הקב"ה שואל את קין למה נפלו פניך? למה? הרי חטא! אלא לאחר נפילה הקב"ה מעודדו "אם תיטיב שאת". לאחר נפילה נעמדים מחדש!

אמר 'המשגיח' הצדיק רבי אליהו לופיאן "שבעים שנה הייתי 'משגיח', מעולם לא 'תפסתי בחור על חם'!

חורף ארוך בריא ופורה!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

I23ymm@gmail.com להארות והזמנות הרצאות